

миллий таомларимиз тўғрисидаги афсоналар берилган. Ушбу маълумотлар асосида ўқувчиларга Она-Ватанни севмоқ, ватан тўйғуси ҳисларини сингдирмоқ ва миллий ўзлиқни англаш ғояларини бериш мумкин [4].

«Ўспиринлик ёшларга оид ишлар мавзусини ўрганиш жараёнида Англия ҳақида умумий билимлар маълумотлар олиш билан биргаликда Буюк Британия мамлакатига 16-17 ёш оралиғидаги ёшларнинг деярли 50% и ўқишдан бўш вақтларида қўшимча ишлайди. Ишнинг кенг тарқалган тури кичкина болаларга тарбиячилик қилиш, қиз болаларга, ўғил болаларга эса газета тарқатишдан иборат. Бундан ташқари тозалаш, магазинларда сотувчилик қилиш ҳам мумкин. Ушбу мамлакатда мактаб ўқувчиларига ўқиш кунлари 2 соат ва ҳафта давомида 12 соат ишлашга рухсат этилган. Ўқувчиларга соат 7дан олдин ва 19 дан кейин ишлашга рухсат йўқ». Ушбу текстда миллий тарбиянинг бир бўлими - меҳнат тарбияси акс эттирилган. Меҳнат тарбияси бу виждон билан меҳнат қилишни, меҳнатни севишни, меҳнат одамларини ҳурмат қилишни, меҳнат натижасида яратилган бойликларни қадрлашни ёшларнинг кундалик турмуш талабига ва ҳулқ- атвори одатига айлантирган.

Матнда Меҳнат тарбиясининг кўпгина вазифалари белгилаб берилган. Айниқса:

-Ўқувчиларда меҳнат халқнинг обод турмуши ва инсон бахтининг асоси эканлиги ҳақидаги ишонч туйғусини қарор топтириш.

- Меҳнат қилиш кўникмаларини ривожлантириш.

-Меҳнатга муҳаббатни, меҳнатнинг натижасидан роҳатланишни ва қувонч билан меҳнат қилиш туйғуларини таркиб топтириш [3].

Бундан ташқари дарсликда касбга йуналтирилган «Ким бўлсан экан?» мавзусидаги матн ҳам ўрин олган. Бунда «Менинг келажакда мўлжалланган орзуларим ҳар йили тубдан ўзгариб бормоқда. Мен доктор бўлишни орзу қилар эдим, ҳаттоки медицина тилини тушуниш учун латин тилин ўргана бошлаган эдим. Лекин ҳозирда ким бўлишни ойдинлаштириш қийин. Менимча, ҳозир келажакка эътибор ва жавобгарчилик билан қараб қарор қабул қилиш зарур. Келажакда оилам, ота-онам ва қариндошларимни қўллаб- қуватлай оладиган инсон бўлишим керак. Бунинг учун бир канча босқичлардан ўтишим, мактабни аъло баҳоларга тугатиб, олий ўқув юртига кириб, ўз касбимнинг етук кадр бўлишим керак» каби фикрлар берилган. Ушбу матн мазмунини орқали ўқувчиларда касбни тўғри танлаш, танлаган касбидан ўзининг келажакини кўра билиш, касбини севишга ва шу касби бўйича меҳнат қилиб, ўз халқига хизмат этишга доир ғоялар шакллантирилади. Натийжада бу матн мазмунини ёрдамида умумий ўрта таълим муассасаларининг 10-11-синфлари ўқувчилари таълим олишлари баробарида уларга касб-хунар ўргатиш, ўқувчиларнинг қизиқиш ва қобилиятларидан келиб чиққан ҳолда келажакда уларнинг таълимни давом эттиришлари ёки эгаллаган касблари бўйича меҳнат фаолияти билан шуғулланишларига шарт-шароитлар яратиш, ўқув-ишлаб чиқариш мажмуаларини ташкил этиш ва уларни зарур жиҳозлар билан таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг қарорини амалга ошириш ҳисси шаклланиб бориши юз берди [1]. Шундай этиб, қорақалпоқ мактабларининг юқори синфларида ўқувчи ёшларга инглиз тилини ўргатиш билан бир қаторда матн маъносига ҳам эътибор қаратилиб, уларга маънавий ва маданий тарбия бериш ҳам амалга оширилиши лозим.

Адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. 2017-йил 30-сентябрдаги «Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида» ги ПҚ-3304-сон қарори.
2. Мирзиёев Ш.М. 7-феврал 2017-йил кунги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Харакатлар стратегияси тўғрисида» ги ПФ-4947-сонли фармони.
3. Косназаров Қ., Пазылов А., Тилегенов А. Педагогика. -Н.: «Билим» 2009.
4. Рашидова Ф., Тиллаева Н., Каримова З. Ўрта таълим муассасаларининг 10-синфи ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари ўқувчилари учун дарслик. –Тошкент: «Ўзбекистон», 2017.

РЕЗЮМЕ

Мақолада таълим-тарбиянинг турлари ва аҳамияти, катта мактаб ёши 10-11- синф ўқувчиларига инглиз тилини ўқитиш билан бирга маънавий ва маданий тарбия бериш, меҳнат таълимини яхшилаш ва касб –хунарга йуналтиришнинг ўрни ва аҳамияти баён қилинган.

РЕЗЮМЕ

В статье описываются виды и сущность образования и воспитания в преподавании английского языка в 10-11 классах, а также способы совершенствования духовно-культурного, трудового и профессионального образования профорientации.

SUMMARY

The article describes the types and essence of education in teaching, the role of up-bringing, improvement of spiritual-cultural labour and vocational education in teaching English for senior students of the 10-11th grades at secondary schools.

BOLALAR MUSIQIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

F. Boboxonova – assistent o'qituvchi

Samarkand davlat universiteti

Tayanch so'zlar: musiqiy qobiliyat, solishtirma qobiliyat, musiqiy eshituv(slux), unison, xor.

Ключевые слова: музыкальная способность, сопоставительная способность, музыкальный слух, унисон, хор.

Key words: musical ability, comparative ability, musical hearing, unison, choir.

Musiqqa bilan shug'ullanish va muayyan natijaga erishish insondan umumiy va maxsus qobiliyatlarning ma'lum bir majmuini (uyg'unligini) talab qiladi. Qobiliyat deganda insonning biror ijtimoiy faoliyat turini muvaffaqiyatli bajarishga layoqatini ifodalaydigan xususiyatlari tushuniladi [3:42].

Pedagogika fanida qobiliyat tushunchasiga – insonni kamol toptirish uning qobiliyatlarini rivojlantirishdir degan metodologik qoidaga amal qilgan holda ta'rif beriladi. Qobiliyat musiqiy faoliyat uchun eng muhim bo'lgan xususiyatlardandir. Chunki, endigina birinchi sinfga kelgan o'quvchilarni tabiiyki musiqiy eshituvi, qiziqishi, xotirasi, diqqati, ovoz imkoniyatlari, eng muhimi qobiliyatlari turli

darajada bo'ladi. Musiqqa darslarining eng asosiy faoliyatlaridagi pedagogik jarayon o'quvchilarni yaxlit qamrab olish, ularni amaliy ijrochilik layoqatlarini uyg'unlikda, ma'lum bir barqaror tenglik darajasida shakllantirishni taqazo etadi. Bu ayniqsa qo'shiq kuylash faoliyatida yorqin namoyon bo'ladi. Kuylashda sof unisonga erishish, sozlanish, jo'navozlik qilish, ansambellikka erishish, turli murakkablikdagi asarlarni butun sinf jamoasini (xor) "bir butun organizm" tarzida ijro etishlariga erishish, o'quvchilarni musiqiy qobiliyatlarini maksimal darajada yaqinlashtirish, vazifasini ko'ndalang qo'yadi. Musiqiy qobiliyati yaxshi rivojlanmagan bolalarni musiqiy uquvi "sust" bo'ladi. Bu esa musiqiy eshituv (slux)

va musiqiy xotirasini sustlashuviga ham salbiy ta'sirini ko'rsatadi.

Shu sababli qobiliyatni shakllantirish va rivojlantirish uchun yashirin qobiliyatlarni yuzaga chiqarish uchun mumkin bo'lgan pedagogik faoliyatni tashkil etish zarur. Mashhur pedagog va psixologlar qobiliyatga inson shaxsining o'ziga xos xususiyati sifatida baho berishadi va uni ma'lum faoliyatlar bilan bog'liq holda qaraydilar hamda tegishli faoliyatsiz umuman qobiliyat bo'lmasligi yoki rivojlanmasligi mumkin deb hisoblaydilar. Bu holni musiqa yo'nalishida ham yaqqol ko'rish mumkin. Ayrim o'quvchilarni musiqiy iqtidorlariga baho berganimizda (musiqiy o'quvi – eshitish, xotirasi, ijrochilik mahorati, o'z taassurotlarini ifodalay qilib so'zlab berishi va hokazolar) “qobiliyatli” degan iborani qo'llaymiz. Ovozni tonga tushmaydigan (musiqiy eshituvi “sluxi” - sust), qo'shiq ohangini, aytim yo'lini tezda o'zlashtirmaydigan (musiqiy uquvi – xotirasi sust) hamda o'z fikrlarini mazmunli ifoda etaolmaydigan o'quvchilarga nisbatan “qobiliyatsiz” iborasini ishlatamiz. Qobiliyatlilik va qobiliyatsizlik esa bola shaxsi shakllanishining juda ko'p psixologik va fiziologik omillariga bog'liqdir. Bunda irsiyat, oila muhiti, bola ulg'aygan atrof – muhit, ijtimoiy sharoitlar muhim o'rin tutadi. Inson umuman olganda butkul “qobiliyatsiz” bo'lishi mumkin emas. Har bir shaxs u yoki bu darajada qobiliyatga ega bo'ladi. Bu sifat har bir shaxsda turli darajada zohir bo'ladi. O'z qobiliyatini yaxshi namoyon eta olmaslik ham insonning psixologik holatini natijasi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. (hayajonlanish, dovdirab qolish, o'ziga ishonmaslik kabi holatlar). Bunday vaziyatlarda o'qituvchi – pedagog bola shaxsini yashirin qobiliyatini yuzaga chiqarishga harakat qilmog'i lozim bo'ladi. Shaxsning yashirin qobiliyatlariga uning o'ziga xos xususiyatlari sifatida qaralganda bu xususiyatlar uning yanada kamol topishiga, ya'ni musiqiy qobiliyatini rivojlanishiga asos bo'ladi.

Musiqa mashg'ulotlari bola shaxsining psixik faoliyati namoyon bo'lishining o'ziga xos shakllaridan biri ekanligi sababli musiqa pedagogikasi umumiy pedagogika hamda fiziologiya fanlarining ilmiy yutuqlari va xulosalariga tayangan holda ish tutmoqni ma'qul topadi [1:57].

Ta'lim bilan rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik murakkab bo'lib, o'quvchilar ma'lum bir faoliyatdagi (musiqiy) kerakli malaka, ko'nikmalarni u yoki bu elementlarini o'zlashtirish ularni qobiliyatlari darajasini darrov oshirib qolmaydi. Qobiliyatlarni rivojlanishi o'qituvchining ta'lim jarayonini qanday boshqarish, tashkil etishiga, qolaversa har bir bolani individual o'rganib, shunga ko'ra ularga pedagogik yondashuvlariga bog'liq bo'ladi. Ko'pincha musiqiy qobiliyatlarni rivojlantira olmaydigan, hatto, ularni rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan saviyadagi darslar olib boriladi. Bu ko'pincha musiqa pedagogikasi va metodikasidan yetarli bilim va malakaga, tajribaga ega bo'lmagan o'qituvchilarda kuzatiladi. Ta'lim jarayonida bolani musiqiy qobiliyatlarini o'sishiga yordam beradigan ish shakllari, usul va vositalarni tanlash, ularni mahorat bilan qo'llash uchun bola shaxsining individual xususiyatlarini yaxshi o'rganish, bilish kerak.

Ma'lumki, musiqiy qobiliyatlar barvaqt, ko'pincha bolalar musiqa bilan maqsadga muvofiq ravishda shug'ullanishni boshlashdan ancha ilgari yuzaga keladi. Shunga asosan bolalarni musiqa bilan shug'ullanish jarayonida “qobiliyatli” va “qobiliyatsiz” deb farqlanadi. Lekin, ayrim olimlarning tadqiqotlari va tajriba ishlari to'g'ri yo'lga qo'yilgan ta'lim jarayonida insonda bo'lmagan qobiliyatlarni ham rivojlantirish mumkin ekanligi dalillangan. Shunga ko'ra biz har bir bola musiqa bilan shug'ullanishi lozim, binobarin musiqiy qobiliyatni faqat musiqa mashg'ulotlarining maqsadga muvofiq va izchil tizimi orqali shakllantirish va rivojlantirish mumkin deb hisoblashga haqlimiz.

Umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinf musiqa darslarida ayrim musiqiy uquvi, ya'ni, “qobiliyatli” sust o'quvchilarni musiqiy qobiliyatini rivojlantirish uchun ularni avvalo yaxshi o'rganish lozim. Bu bolada ko'pincha qo'shiq kuylash, bolalar cholg'u asboblari chalish, musiqa ritmik jo'r bo'lish, musiqa mos harakatlar bajarish jarayonida namoyon bo'ladi [2:112].

Musiqiy qobiliyatlari muammosini tahlil qilishda avvalo, ular o'zaro bog'liq, bir – biridan ajralmagan holda mavjud bo'lmaydigan sifatlarni keng majmusidan iboratligini aytish lozim. Musiqiy qobiliyatlarga musiqani anglash, tasavvur etish, musiqani tinglay olish, muayyan badiiy mazmunni ko'z oldiga keltirish, kuylashda tovushni aniq intonasiya qilish, ritmni his qilish va maxsus ijrochilik bilan bog'liq xususiyatlar kiradi. Bu xususiyatlarni birortasi ta'lim jarayonida “passiv” namoyon bo'lar ekan, bu bolani o'z qobiliyatini yaxshi namoyon qilaolmaganligi yoki shu yo'nalishda “qobiliyatli” rivojlanmaganligidan dalolat beradi. Shunday hollarda musiqa o'qituvchisi har bir bolani musiqiy qobiliyatlarini yaxshi o'rganib borishi, ulardagi o'zgarishlarni maxsus daftarchaga qayd etib borishi lozim bo'ladi. Musiqi darslarida o'quvchilarni musiqa tinglashga, qo'shiq kuylashga, ritmik va raqs harakatlarini bajarish, musiqa cholg'u asboblari chalishga o'rgatish ularni musiqiy qobiliyatlari kuzatiladi. Shunga ko'ra bolalar bilan individual yoki ularni turli darajadagi guruhlariga bo'lib ish olib borish samarali ish shakllaridan hisoblanadi.

Tabiatan berilgan nasliy qobiliyatni inkor etmagan holda shuni aytish joizki, xar bir jismonan sog'lom bolada musiqiy idrok, musiqiy eshitish, ijrochilik qobiliyatini shakllantirish mumkin. Bu jarayonda bolaning nasliy yoki tabiiy qobiliyati emas, o'qituvchining kasbiy mahorati, darsda qo'llaydigan metodikasi muhim ahamiyat kasb etadi. Albatta, bir xil sharoitda, masalan, musiqa darslarida bir sinfda, bir o'qituvchida ta'lim – tarbiya olayotgan o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi har xil bo'ladi. Shuning uchun insonni xarakteri, psixologik, fiziologik imkoniyatlari, qiziqishlarining shakllanish jarayoni juda murakkabdir. Pedagogika fani shu tufayli musiqa o'qituvchilaridan har bir o'quvchining individual xususiyatlarini, musiqiy eshituvi, xotirasi, amaliy ijrochilik xususiyatlarini o'rganib borish, har bir darsda ularni hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil etishni talab qiladi.

Bu musiqa darslarida alohida e'tiborga molik, chunki, musiqa mashg'ulotlarining sifat darajasi o'quvchilarni jamoaviy ijrochilik jarayonida yaqqol namoyon bo'ladi.

Musiqiy qobiliyat o'quvchi – yoshlarning ko'proq musiqiy eshituvini rivojlanganligi bilan izohlanadi. Chunki, musiqiy eshituvi (sluxi) rivojlangan bolalarni musiqani idrok etish, xotirasida saqlab qolish layoqatlari shunga mos tarzda shakllanadi. Musiqiy eshitish qobiliyati absolyut va solishtirma bo'lib, absolyut eshitish, idrok, tasavvur, diqqat, hotira kabilar bilan uyg'unlikda insonda tug'ma bo'lib, bunday qobiliyatga ega bo'lgan shaxs yoshligidan musiqiy ohang, tonallik, usullarni tez va oson ilg'ab, qaytarib bera oladi [5:16].

Solishtirma qobiliyatga ega bo'lganlar esa asosan eshitgan musiqa asari tonalligini aniq, o'z ovozi bilan aniq qaytarsa, o'z ovozi bilan ajralib turadi. Musiqi darslarida aksariyat hollarda eng qiyin malakalardan biri ham ayrim o'quvchilarda absolyut eshitish qobiliyatini yaxshi rivojlanmagani hisoblanadi. Bunday bolalar ayniqsa qo'shiq kuylash paytida o'qituvchiga jiddiy qiyinchiliklar tug'diradi. Ularni ovozini sozga, ansambllikka uyg'unlashmasligi (tonga tushmasligi) jamoaviy ijro sifatida salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Musiqali eshitish qobiliyatni tashqi eshitish qobiliyati va ichki eshitish qobiliyatlaridan iborat bo'lib, tashqi eshitish qobiliyatlari bu eshitgan musiqani qabul etish bo'lsa, ichki eshitish qobiliyati esa musiqani eshitmasda, fikr yuritish, notani ko'rib, eshitganday musiqadan ta'sirlanish

xususiyatiga egalikdir. Bu o'rinda musiqa o'qituvchisining vazifasi o'quvchi – bolalarning ichki eshitis qobiliyatini rivojlantirish uchun ish olib borishdan iborat bo'ladi. O'quvchini eng avvalo diqqat bilan musiqani tinglashga o'rgatish bu o'rinda eng samarali usullardan hisoblanadi.

Esda saqlash va ko'z oldiga keltirish, mustaqil holda ovozlarni (musiqiy tovushlarni) musiqiy obrazlarni his etish, tushunish, idrok etishga o'rgatish orqali musiqiy qobiliyatni rivojlanishiga erishish mumkin.

Maktabda o'quvchilarga qo'shiq o'rgatishga kirishishda birinchi navbatda musiqiy qobiliyati eng avvalo uni "musiqiy eshituvi"ni tekshirishdan boshlanadi.

Umumta'lim maktablari musiqa madaniyati darslarining jamoaviy ijrochilik jarayoni o'quvchilarni eng muhim musiqiy qobiliyatlaridan musiqiy eshituvni rivojlantirish eng o'tkir vazifalardan hisoblanadi. Chunki, musiqiy eshituv, asarni idrok etish, xotirada saqlab qolish, nazariy bilimlarni amaliyotda ifoda etish mana shu jarayonda yorqin namoyon bo'ladi [4:77].

Shuni alohida ta'kidlash joizki, musiqiy qobiliyatlar majmuini (tinglash, kuylash, notaga qarab o'qish, eslab qolish, cholg'uchilik) o'quvchilarda shakllantirib borish musiqa sohasidagi barcha mutaxassislar uchun birdek zarur. Chunki, bu qobiliyatlarni yaxshi rivojlanmaganlik holatlarini ba'zan katta yoshdagilar, jumladan kollej va oliy o'quv yurtlari talabalari orasida ham uchratish mumkin. Musiqa pedagogikasi va psixolog olimlarning ilmiy – tadqiqotlarida umuman qobiliyatsiz kishi bo'lmasligi, lekin, ayrim kishilarda ularni erta yoshdan yorqin namoyon bo'lishi (tug'ma iste'dod sifatida baholashda) yoki aksincha ayrimlarda ularni "sust" rivojlanishi haqida fikrlar bildirib o'tilgan. Bular juda murakkab psixologik omillar bilan bog'liq bo'lib, ba'zan insonlar o'zida mavjud qobiliyatlarni ham ko'pchilik oldida. Shuningdek, dars jarayonida namoyon qilaolmaslik holatlari uchraydi. Bunga ba'zi insonlarda (o'quvchilarda) tortinchoqlik, ko'pchilikni oldida "sust" bosish, uyatchanlik, o'z-o'ziga ishonch hissini yaxshi rivojlanmaganligi kabilar sabab bo'ladi. Bunday vaziyatlarda musiqa o'qituvchilari pedagoglik bilan bir

qatorda yuqori darajadagi psixolog – pedagog bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi har bir bolani doimiy ravishda individual tarzda sinchiklab o'rganib borishi, ulardagi qobiliyatlarni aniqlash, ruyobga chiqarish, o'rinli usul va vositalarni qo'llab ish tutishi, o'quvchida avvalo o'z – o'ziga ishonch hissini tarbiyalash, uni rag'batlantirish, sahnaga, ko'pchilik oldiga takror va takror chiqarish muhim rol o'ynaydi. Musiqa mashg'ulotlarini pedagogik va metodik jihatdan to'g'ri tashkil qilinishi, uyushtirilishi, darslarni qiziqarli, turli metod, usul, ko'rgazmali va texnik vositalardan unumli foydalanib o'tkazish o'quvchilarda darsga qiziqishlarini oshishiga olib keladi. Qiziqish esa o'z navbatida bolalarda uni o'rganish, kuylash, nazariy va amaliy ijrochilik ko'nikma va malakalari yetarli darajada o'rganishga xoxish – istak, rag'batni kuchayishiga sabab bo'ladi. Aynan mana shu omillar ularning musiqiy qobiliyatlari shakllanishi jarayonini tezlashuviga ham samarali ta'sir ko'rsatadi.

O'qituvchi mana shulardan kelib chiqqan holda boshlang'ich sinflarda musiqa darslarini olib orar ekan, estetik tarbiyani mazmunli va samarali amalga oshirish maqsadida o'z oldiga quyidagi vazifalarni qo'yimg'i lozim.

1. Bolalarda musiqani sevish, unga havas va qiziqish uyg'otish;
2. O'quvchilarni qo'shiq kuylash ko'nikma va malakalarini, vokal – xor malakalarini tarbiyalash;
3. O'quvchilarni o'z ustida ishlash va ijodiy qobiliyatlarini o'stirish;
4. Qo'shiqlarni ta'sirchan va ifodali aytishga o'rgatish;
5. Musiqiy nazariy va amaliy bilim, ko'nikmalarni tobora boyitib borish;
6. Kuylash, tinglash jarayonida o'quvchilarning badiiy didlarini o'sishiga imkoniyat yaratish;
7. Musiqaga bo'lgan estetik hissiyotlari va ehtiyojlarini, u haqda fikr yuritish, baho berish qobiliyatlarini rivojlantirish;

Bu vazifalarni amalga oshirish o'quvchilarda kerakli bilim, ko'nikma, malakalarni, shu bilan ularni musiqiy qobiliyatlarini rivojlanishiga samarali ta'sir etadi.

Adabiyotlar

1. Hasanov A. Musiqa va tarbiya. –T.: "O'qituvchi" 1993, 23-b.
2. Sharipova G. Musiqa o'qitish metodikasi. (ma'ruzalar matni). – TDPU 2004, 44-45-b.
3. Apraksina O.A. Metodika muzikalnogo vospitaniye v shkole. –M.: "Prosvesheniye", 1983, 37-b.
4. Qudratov I. Talabalar va bolalar ashula va xor jamoalarini tashkil etish va ular bilan ishlash metodikasi. –Toshkent: - Fan va texnologiyalar bosmaxonasi. 2006. 28-29-b.
5. Qodirov.R. Musiqa psixologiyasi. -Toshkent: 2005.

РЕЗЮМЕ

Mazkur maqolada umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinflarida, musiqiy qobiliyatlari sust rivojlangan o'quvchilar bilan ishlash mazmini va metodikasi yoritib berilgan. Shuningdek o'quvchilarning psixologik-fiziologik holatlari tavsiflangan.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается содержание и методика работы с учащимися начальных классов общеобразовательных школ с учениками с плохоразвитыми музыкальными способностями. Автор статьи также характеризует психологическое и физиологическое состояние учащихся.

SUMMARY

The article is devoted to the study of content and methods of working with the pupils of primary classes at the secondary educational schools with badly-developed musical abilities. The author of the article also characterizes psychological and physiological state of the pupils.

ХАЛЫҚ ТЕРМЕ–ТОЛҒАҰ ЖЫРЛАРЫНЫҢ ЖАСЛАР ТӘЛИМ-ТӘРБИЯСЫНДА ТУТҚАН ОРНЫ

А.А.Ережепов – еркин излениўши

Әжинияз атындағы Нәкіс мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: қорақалпоқ жировчилиқ санъати, урф-одат, миллий тарбия, одоб-ахлоқ, маънавият, терма-тўлғовлар ва жырлар.

Ключевые слова: искусство жырау каракалпаков, традиции, национальное воспитание, морально-нравственный, духовность, песнопение, причитания и горловое пение.

Key words: skills of jiraw of Karakalpaks, customs and traditions, national upbringing, moral, spirituality, singing-coronach and throaty singing.

Жыраўлардың атқарыўшылық өнери қарақалпақ халқының ең ескиден қиятырған сүйикли өнерпазларымыздың бир топарын қурайды.

Олардың сазы менен өзи мийнет адамларының тилегине үнлес, тилегине сай болып келеди. Халықтың

көркем-өнери әдебиятының раўажланыўында белгили дәрежеде үлес қосқан атқарыўшылардың хызмети халқымыздың көп әсирлик тарийхының алтын бетлерин толықтырады.